

Warszawa, 8 lipca 2024 r.

Szanowny Pan
Adam Bodnar
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Rada Polskich Przedsiębiorców, Pracodawcy RP, Konfederacja Lewiatan, Polska Rada Biznesu, Związek Banków Polskich z satysfakcją i nadzieją przyjmują deklaracje różnych ugrupowań politycznych rozpoczęcia prac regulujących w zakresie skutecznej walki z rozpowszechnianiem nielegalnych i szkodliwych treści w Internecie.

W ramach treści uznawanych za nielegalne lub szkodliwe wyodrębnić można tzw. mowę nienawiści (hate speech) jak również nieprawdziwe lub częściowo nieprawdziwe wiadomości, często o charakterze sensacyjnym, publikowane w mediach z intencją wprowadzenia odbiorców w błąd w celu osiągnięcia korzyści finansowych, politycznych lub prestiżowych (fake news). Są to zjawiska społeczne i kulturowe, których źródłem są często homofobia, rasizm i ideologie totalitarne. Źródłem „nagonek” na osoby publiczne – polityków, lekarzy, sędziów, przedsiębiorców – są także nieuczciwa konkurencja i nie mająca uzasadnienia samoistna agresja słowna.

Wirtualna agresja napędzana poczuciem bezkarności i braku odpowiedzialności za słowa niejednokrotnie przekształca się w rzeczywiste ataki na osoby będące obiektami hejtu. Szerzenie nieprawdy, obraźliwe komentarze, groźby czy dyskryminacyjne wypowiedzi, godzą w wartości chronione konstytucyjnie takie jak dobre imię, cześć, godność osobista, a zatem wartości wymagające szczególnej ochrony.

Takie praktyki mogą prowadzić do poważnych problemów emocjonalnych i psychicznych szczególnie wśród dzieci i młodzieży. Małoletni pokrzywdzeni mową nienawiści często doświadczają obniżenia samooceny, co może prowadzić do depresji i myśli, a nawet prób samobójczych. Obraźliwe komentarze i cyberprzemoc mogą sprawić, że dziecko czuje się bezwartościowe i niechciane, stres związany z byciem celem mowy nienawiści może powodować chroniczny lęk, obniżoną zdolność koncentracji i nauki, wycofanie społeczne, a w konsekwencji - izolację i samotność.

Obiektem hejtu i fake newsów są też przedsiębiorcy jak również związane z nimi, spółki, fundacje i stowarzyszenia, którym przysługuje prawo do ochrony dobrego imienia. Nieprawdziwe informacje obiektywnie niszczą wypracowaną latami renomę osób prawnych oraz reputację osób stojących za takimi podmiotami. Ma to często negatywny wpływ na zaufanie do takich podmiotów, a tym samym przełożenie na ich rozwój, działalność publiczną, społeczną czy charytatywną. Korzystają na tym, nieuczciwie, oponenti i konkurencja.

Dlatego walka z tym szkodliwym zjawiskiem wymaga podjęcia daleko idących działań ustawodawczych, edukacyjnych i samoregulacyjnych.

Na szczególną uwagę w dyskusji zasługuje mowa nienawiści pochodząca od osób anonimowych. Anonimowość daje przyzwolenie na brak odpowiedzialności za wypowiedzane słowa i dużo większe poczucie bezkarności.

Pokrzywdzeni nie dysponują skutecznymi metodami ustalenia danych naruszcycieli, co w konsekwencji uniemożliwia albo znacznie ogranicza skorzystanie z dostępnych ścieżek prawnych.

Rekomendowane działania na rzecz walki z mową nienawiści:

1. Koordynacja działań kodyfikacyjnych nad regulacjami systemu prawa cywilnego, z pracami nad systemem prawa karnego.

Cywilnoprawna i karnoprawna ochrona dóbr osobistych są wobec siebie komplementarne. Postulowane ograniczenie sięgania po mechanizmy prawnokarne, wymaga wzmocnienia rozwiązań cywilnoprawnych, na co zwrócił uwagę Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego.

Potrzeba zmian i koordynacji działań międzyresortowych nabiera szczególnego znaczenia w związku z toczącymi się pracami Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego, dla której jednym z istotniejszych zagadnień wymagających zmiany jest art. 212 k.k. (zniesławienie). Zdaniem prof. Włodzimierza Wróbla, SSN, Przewodniczącego Komisji, art. 212 k.k. stosowany jest bardzo szeroko, chroniąc nie tylko osoby prywatne, ale też różne instytucje czy nawet organy władzy publicznej. Planuje się zatem zawężenie zakresu prawnokarnej tej normy z jednoczesnym umożliwieniem łatwiejszego dostępu do ochrony cywilnoprawnej dobrego imienia. Przewodniczący Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego zwrócił jednak uwagę, że kwestia kierunków ochrony prawnej czci nie jest jeszcze rozstrzygnięta, gdyż jak podniósł: „mamy narastające przekonanie, że słowo może być także bardzo niszczące, bo mamy do czynienia z hejtem w internecie, hejtem w mediach społecznościowych, mową nienawiści. Ograniczenie zakresu penalizacji pomówienia z art. 212 musi mieć swój odpowiednik w wyciągnięciu przed nawias tego typu działań, co do których wszyscy jesteśmy zgodni, że są bardzo naganne.”

2. Niezwłoczne zakończenie prac nad nowelizacją Ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną (oraz niektórych innych ustaw) w celu zapewnienia pełnego wykorzystania narzędzi przewidzianych przez Akt o usługach cyfrowych („DSA”).

Akt o usługach cyfrowych jest rozporządzeniem europejskim stosowanym bezpośrednio w polskim porządku prawnym. DSA nakłada na podmioty świadczące usługi pośrednictwa w Internecie szereg obowiązków, takich jak: obowiązek wprowadzenia do regulaminów jasnych kryteriów oceny co do dopuszczalności zamieszczanych treści, przyjmowanie zgłoszeń i podejmowanie adekwatnych działań co do eliminacji nielegalnych treści, konieczność uzasadnienia podjętej przez pośrednika decyzji w związku

z nielegalnymi treściami. Pośrednik Internetowy ma katalog możliwości dyscyplinujących użytkowników naruszających prawo lub regulamin – włącznie z zamknięciem konta użytkownika. DSA nie reguluje wprost mowy nienawiści. Włącza ją do treści nielegalnych lub szkodliwych, których to pojęć wprost nie definiuje. Daje to przestrzeń do uściślenia ich na gruncie polskiego ustawodawstwa poprzez doprecyzowanie lub wprowadzenie definicji ustawowych. Niezależnie od powyższego skuteczność stosowania przepisów DSA zależy o mechanizmów kontroli pośredników Internetowych i egzekwowalności nałożonych na nich obowiązków. Nowelizowana Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną powinna niezwłocznie wskazać regulatora odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów (najprawdopodobniej UOKiK), zakres współpracy z innymi właściwymi regulatorami (UKE i UODO). Ważnym elementem systemu jest także zapewnienie dla podmiotów koordynujących stosowanie DSA w Polsce odpowiedniego finansowania.

3.Wprowadzenie dodatkowych przepisów, nie objętych DSA, zobowiązujących pośredników Internetowych do pobierania i przechowywania danych użytkowników zamieszczających treści w celu ułatwienia dochodzenia prawa przez osoby pokrzywdzone.

Przepisy DSA nakładają na pośredników Internetowych obowiązki, które mają na celu zapewnienie większego bezpieczniejszego środowiska w Internecie. Nieprzestrzeganie przepisów DSA naraża adresatów tego rozporządzenia na konsekwencje administracyjne, w tym nałożenie kary. Z punktu widzenia odbiorców końcowych, DSA daje podstawy do zgłoszenia nielegalnej lub szkodliwej treści i żądania od pośrednika adekwatnego zachowania. DSA nie daje podstaw do dochodzenia roszczeń przeciwko naruszającemu użytkownikowi (osobie zamieszczającej nielegalne lub szkodliwe treści). W konsekwencji pokrzywdzony dysponuje jedynie dotychczasowymi przepisami w celu dochodzenia zadośćuczynienia naruszeniu (kodeks cywilny, kodeks karny, ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Tym samym pokrzywdzony napotyka te same ograniczenia jak dotychczas, mając w praktyce niewielkie szanse na skuteczną obronę swoich praw.

Dostawcy usług hostingowych, udostępniający przestrzeń do komentowania treści zamieszczanych na stronach, powinni - poprzez samoregulację albo poprzez inicjatywę ustawodawczą - zostać zobligowani do umożliwienia dodawania opinii i komentarzy wyłącznie zarejestrowanym i zweryfikowanym użytkownikom. Dostawcy powinni gromadzić w tym celu dane w postaci imienia i nazwiska, adresu email oraz numeru telefonu), co nie tylko powstrzyma użytkowników od publikowania obraźliwych komentarzy lub niezweryfikowanych szkalujących informacji, ale i znacznie usprawni dochodzenie przez pokrzywdzonych ochrony prawnej. Proces potwierdzania tożsamości użytkownika i – jeśli okaże się to konieczne – uzyskiwania większej liczby danych (np.: danych logowania BTS lub współrzędnych położenia urządzenia, z którego opublikowano kwestionowane treści) czyli korzystania z aktualnych rozwiązań, zostanie skrócony i usprawniony.

Gromadzenie danych pozwalających na sprawniejsze i skuteczniejsze ustalenie i potwierdzenie tożsamości sprawcy nie naruszy zasad przetwarzania danych osobowych, określonych Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych, RODO), w szczególności zasad celowości (ograniczenia celu przetwarzania) i minimalizacji danych. Po pierwsze, dane będą gromadzone w konkretnych oraz uzasadnionych przepisami prawa celach (art. 5 pkt 1b RODO). Dodawanie opinii i komentarzy umożliwiające będzie wyłącznie zarejestrowanym użytkownikom (wiele portali już korzysta z takiego rozwiązania), którzy w procesie rejestracji wyrażą zgodę na przetwarzanie ich danych. Dodatkową przesłanką jest prawnie uzasadniony interes administratora, do którego należy zapewnienie bezpieczeństwa, w tym przeciwdziałanie czynom zabronionym.

Ograniczenie gromadzonych danych do imienia i nazwiska, numeru telefonu oraz adresu e-mail odpowiada zasadzie minimalizacji, zgodnie z którą dane osobowe muszą być adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, dla których są przetwarzane.

Powyższe rozwiązanie mogłoby być uzupełnieniem regulacji tzw. "ślepych pozwów", która stanowiłaby dodatkowe zabezpieczenie danych osobowych użytkowników.

Nakładanie co raz to nowych obowiązków na przedsiębiorców oraz zmuszanie ich do ponoszenia kosztów dostosowawczych jest złą praktyką, która znacząco ogranicza rozwój przedsiębiorczości oraz nie sprzyja budowaniu tzw. klimatu inwestycyjnego. Dlatego właśnie – szczególnie w tak ważnych sprawach – Państwo powinno wziąć na siebie rekompensatę za działania dostosowawcze oraz koszty funkcjonowania systemu.

4. Wprowadzenie do systemu prawa cywilnego (kodeksu postępowania cywilnego) instytucji tzw. ślepych pozwów.

W 2017 r. przygotowano projekt ustawy, który wprowadzał podstawy do wnoszenia powództw w sprawach o naruszenie dóbr osobistych względem podmiotów o nieustalonych danych osobowych. Wydaje się, że instytucja tzw. ślepych pozwów skuteczniej umożliwiłaby ochronę dóbr osobistych i stanowiłaby narzędzie odstraszające (prewencyjne) wobec skali naruszeń.

Na zasadność wprowadzenia do systemu polskiego prawa tzw. ślepego pozwu zwracał uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich. W uzasadnieniu Rzecznik wskazywał między innymi, że standardowe narzędzia prawne często okazują się nieskuteczne w przypadku naruszeń dóbr osobistych, do których dochodzi w przestrzeni internetowej, ponieważ wypowiedzi tam zamieszczane często są anonimowe, co utrudnia ochronę prawną osób pokrzywdzonych. Wprowadzenie do procedury cywilnej tej nowej instytucji, pozwoli na zwalczanie powyższego zjawiska, a jednocześnie zapewni właściwe gwarancje ochrony wolności słowa.

W aktualnym stanie prawnym pokrzywdzony chcąc wytoczyć powództwo o ochronę dóbr osobistych musi wskazać w pozwie między innymi imię i nazwisko lub nazwę pozwanego, a także jego miejsce zamieszkania lub siedzibę oraz adres. Projekt ustawy (do którego przedsiębiorcy postulują powrót), przewidywał dodanie nowego działu w kodeksie postępowania cywilnego, który dotyczyłby tylko przypadków naruszenia dóbr osobistych za pośrednictwem internetu i umożliwiłaby wnoszenie pozwów bez określenia danych osobowych (nazwy) pozwanego.

Projekt zakładał, że powód zobowiązany byłby do dokładnego przytoczenia w pozwie treści wypowiedzi naruszających jego dobra osobiste wraz z podaniem adresu URL, na którym wypowiedzi te zostały zamieszczone, daty i godziny publikacji oraz nazwy profilu lub loginu użytkownika. Na tej podstawie sąd dokonywałby oceny czy treści mogą naruszać dobra osobiste powoda. Powód składałby oświadczenie, że przed i po naruszających wypowiedziach sam nie naruszył dóbr osobistych naruszcyciela oraz że dołożył starań, aby powiadomić naruszcyciela o zamiarze złożenia pozwu. Na tej podstawie sąd dokonywałby wstępnej oceny sprawy.

Do powyższych rozwiązań należałoby wprowadzić termin, w którym sąd byłby zobligowany do dokonania wstępnej oceny roszczenia, np. w terminie 7 dni od wniesienia pozwu. Po dopuszczeniu powództwa do procesowania sąd niezwłocznie zwracałby się do operatora publicznej sieci telekomunikacyjnej lub platformy o ujawnienie danych naruszcyciela. Projekt przewiduje, że po uzyskaniu danych pozwanego sąd doręczałby mu pozew, zarządzając wniesienie odpowiedzi w wyznaczonym terminie. Biorąc pod uwagę, krótkie życie postów Internetowych i ich potencjalną szkodliwość, Sąd powinien zostać zobowiązany do rozstrzygnięcia sprawy niezwłocznie a pokrzywdzony powinien mieć prawo uzyskania zabezpieczenia w postaci usunięcia treści na czas procesu (zabezpieczenie).

5. Wspólne działania na rzecz edukacji.

Różne formy mowy nienawiści w Internecie oraz rozpowszechnianie i promowanie treści szkodliwych ma ogromny niekorzystny wpływ na społeczeństwo, dobrostan i zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży, poczucie przynależności, jakość debaty politycznej, itp. W interesie państwa jest nie tylko zapewnienie skutecznych rozwiązań prawnych do walki z mową nienawiści, ale także budowanie świadomości jej szkodliwości, a zarazem uprawnień obywateli do samodzielnego dochodzenia roszczeń od najwcześniejszych lat szkolnych. Wprowadzenie programów edukacyjnych na temat nielegalnych i szkodliwych treści, w tym mowy nienawiści w szkołach może pomóc w kształtowaniu postaw młodych ludzi, zanim jeszcze zetkną się oni z negatywnymi wzorcami w Internecie. Kampanie informacyjne mogą pomóc w identyfikacji i wsparciu osób zagrożonych radykalizacją lub podatnych na wpływ grup szerzących nienawiść. Edukacja na temat mowy nienawiści może promować bardziej konstruktywne i merytoryczne debaty, zrozumienie i akceptację dla różnorodności poglądów i kultur, co jest niezbędne w globalnym społeczeństwie informacyjnym. Prowadzenie akcji edukacyjnych w sprawie mowy nienawiści w Internecie jest kluczowe dla budowania bezpieczniejszego i zrównoważonego społeczeństwa. Edukacja może pomóc w zapobieganiu przemocy, promowaniu zdrowia psychicznego, wzmacnianiu wartości demokratycznych oraz poprawie jakości debaty publicznej.

PODSUMOWANIE

Postuluje się o:

- Szybkie zakończenie prac nad nowelizacją Ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną (i innych ustaw) aby w pełni wprowadzić do polskiego systemu prawnego przepisy DSA i jak najszybciej móc je egzekwować od pośredników usług Internetowych.
- Aktywizację zespołów parlamentarnych lub stworzenie nowego zespołu przy Prezesie Rady Ministrów zespołu, który wspierałby szybki proces legislacyjny dotyczący wdrożenia efektywnych mechanizmów, umożliwiających skuteczne dochodzenie roszczeń wobec anonimowych naruszcycieli w Internecie.
- Zaproszenie hostingodawców, w tym platform internetowych do wspólnego porozumienia dotyczącego działania w celu zwalczania nielegalnych i szkodliwych treści (w tym mowy nienawiści). Porozumienie miałoby charakter samoregulacyjny i zakładałoby zobowiązanie się podmiotów do: a) natychmiastowej reakcji na zgłoszenia dot. mowy nienawiści, nie później niż w ciągu 24 godzin od otrzymania zgłoszenia; b) stosowania algorytmów filtrujących i blokujących nienawistne treści, w szczególności w przypadku masowego hejtu; c) wyznaczenia zespołu moderatorów odpowiedzialnych za wychwytywanie treści o charakterze mowy nienawiści d) zobowiązanie do udostępniania przestrzeni do komentowania dla zarejestrowanych użytkowników.

Z wyrazami szacunku,

Rafał Brzoska
Przewodniczący RPP

Rafał Dutkiewicz
Prezes Pracodawców RP

Maciej Witucki
Prezes Konfederacji Lewiatan

Wojciech Kostrzewa
Prezes Polskiej Rady Biznesu

Tadeusz Białek
Prezes Związku Banków Polskich

